

Sygn. akt III AUa 1074/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 stycznia 2013 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G.

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Aleksandra Urban
Sędziowie:	SSA Maria Salańska - Szumakowicz SSO del. Lucyna Ramlo (spr.)
Protokolant:	Angelika Judka

po rozpoznaniu w dniu 11 stycznia 2013 r. w Gdańsku

sprawy M. Z.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o prawo do emerytury i o wysokość emerytury

na skutek apelacji M. Z.

od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy VI Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 21 marca 2012 r., sygn. akt VI U 1924/11

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 1074/12

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 1 czerwca 2011 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. odmówił przyznania ubezpieczonej M. Z. prawa do:

- emerytury za okres od dnia 1 września 2008 r. do 31 grudnia 2008 r., bowiem zgodnie z treścią przepisu art. 129 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227) świadczenia wypłaca się poczynając od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek, nadto w trakcie pierwotnego wniosku o emeryturę z dnia 1 września 2009 r. ubezpieczona nie udokumentowała 30-letniego stażu pracy, a rozwiązanie stosunku pracy nie nastąpiło na jej wniosek – art. 88 ustawy Karty Nauczyciela,

- zaliczenia okresu studiów w wymiarze 4 lat, bowiem ubezpieczona korzystała z urlopu dziekańskiego w okresie od dnia 15 lutego 1978 r. do dnia 15 lutego 1979 r.,

- zaliczenia okresu od dnia 15 lutego 1978 r. do dnia 15 lutego 1979 r. jako okresu opieki nad innym niż dziecko członkiem rodziny (matką) zaliczonym do pierwszej grupy inwalidzkiej lub uznanym za całkowicie niezdolnego do pracy i samodzielnej egzystencji albo uznanym za osobę niepełnosprawną w stopniu znacznym, bowiem matka ubezpieczonej nie była osobą uznaną za całkowicie niezdolną do pracy i samodzielnej egzystencji, nie była również uznana za osobę niepełnosprawną w stopniu znacznym,

- zaliczenia okresu studenckiej praktyki robotniczej w czasie od 1 do 26 września 1977 r. jako okresu składkowego odbywanego w K. Zakładach (...), bowiem zakład pracy nie posiada danych dotyczących odprowadzania składek na ubezpieczenie społeczne,

- zaliczenia okresu od dnia 1 do 31 lipca 1976 r. jako zatrudnienia w (...) S.A. w I., bowiem brak wystarczających danych o zatrudnieniu ubezpieczonej, a zeznania złożone przez świadków są mało wiarygodne.

Odwołanie od powyższej decyzji złożyła ubezpieczona, która wniosła o jej zmianę poprzez przyznanie jej prawa do emerytury od dnia 1 września 2008 r. jak również uwzględnienie w/w okresów zakwestionowanych przez pozwanego w wydanej decyzji. W piśmie procesowym z dnia 11 października 2011 r. ubezpieczona wniosła o ustalenie innych okoliczności, które nie były przedmiotem zaskarżonej decyzji ale żądania te cofnęła w piśmie procesowym z dnia 6 grudnia 2011 r.

W odpowiedzi na odwołanie ubezpieczonej, organ rentowy wniósł o jego oddalenie, podtrzymując argumentację zawartą w zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w B. wyrokiem z dnia 21 marca 2012 r. zmienił zaskarżoną decyzję w części i zaliczył ubezpieczonej do okresów nieskładkowych okres studenckiej praktyki robotniczej od dnia 1 do 26 września 1977 r. odbywanej w K. Zakładach (...) w K. (pkt 1), a w pozostałej części oddalił odwołanie (pkt 2) powołując następujące ustalenia i rozważania jako podstawę rozstrzygnięcia.

Ubezpieczona M. Z. (urodzona w dniu (...)) w dniu 1 września 2008 r. złożyła w pozwanym organie rentowym wniosek o emeryturę. Ubezpieczona udowodniła łączny okres ubezpieczenia w wymiarze 29 lat, 1 miesiąc i 17 dni. W okresie od dnia 1 września 2007 r. do dnia 31 sierpnia 2008 r. ubezpieczona była zatrudniona jako nauczyciel języka francuskiego w wymiarze 2/18 etatu. Stosunek pracy ustał z upływem okresu, na jaki umowa została zawarta.

Decyzją z dnia 31 października 2008 r. pozwany odmówił ubezpieczonej prawa do emerytury, bowiem ubezpieczona nie udokumentowała 30 lat okresów ubezpieczenia, rozwiązanie stosunku pracy nie nastąpiło na wniosek ubezpieczonej, nadto wymiar czasu pracy był niższy niż połowa. Od powyższej decyzji ubezpieczona nie złożyła odwołania.

W dniu 31 grudnia 2008 r. ubezpieczona złożyła ponowny wniosek o emeryturę. Ubezpieczona udowodniła wymagany 30-letni okres ubezpieczenia. W okresie od dnia 1 listopada do 31 grudnia 2008 r. ubezpieczona była zatrudniona jako nauczyciel języka francuskiego w wymiarze połowy etatu. Stosunek pracy ustał wskutek wypowiedzenia złożonego przez ubezpieczoną. Decyzją z dnia 24 kwietnia 2009 r. ubezpieczonej przyznano emeryturę od dnia 1 stycznia 2009 r.

W okresie od dnia 1 października 1977 r. do dnia 9 czerwca 1982 r. ubezpieczona była studentką (...) im. A. M. w P. Wydziału Filologicznego. W okresie od dnia 15 lutego 1978 r. do dnia 15 lutego 1979 r. ubezpieczona korzystała z urlopu dziekańskiego. Urlop ten związany był z koniecznością sprawowania przez ubezpieczoną opieki nad matką. Matka ubezpieczonej w tym okresie nie była zaliczona do osób całkowicie niezdolnych do pracy oraz do samodzielnej egzystencji, nie posiadała orzeczenia o stopniu niepełnosprawności.

W okresie od dnia 1 września do 26 września 1976 r. ubezpieczona została zatrudniona na podstawie umowy zlecenia w (...) S.A. w I. (poprzednio (...)). Ubezpieczona wykonywała czynności tłumacza języka francuskiego, zajmowała się tłumaczeniem bezpośrednim przykładowo poleceń przekazywanym pracownikom francuskim i pracownikom polskim. Dotyczyło to prac związanych z budową ocynkowni, której nadzór budowlany sprawowali F.. Ubezpieczonej

zostało wypłacone wynagrodzenie. Ubezpieczona do pracy przy tłumaczeniu została przyjęta na prośbę T. C., który nie znał języka francuskiego, a sprawował funkcję zastępcy kierownika ds. uruchomienia ocynkowni. Ubezpieczona została zatrudniona przez będącego wówczas zastępcą dyrektora pana P.. Wraz z ubezpieczoną w charakterze tłumacza została również zatrudniona A. S. (1).

W okresie od dnia 1 września do 26 września 1977 r. ubezpieczona w ramach obowiązkowych praktyk studenckich była zatrudniona w K. Zakładach (...) w K.. Z tytułu praktyki studenckiej ubezpieczona otrzymała wynagrodzenie. Przez ubezpieczoną nie została zawarta umowa z zakładem.

Stan faktyczny w sprawie Sąd Okręgowy ustalił na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach rentowych ubezpieczonej, których prawdziwości strony nie kwestionowały oraz zeznań świadków i ubezpieczonej, którym jako zgodnym i wzajemnie uzupełniającym się wzajemnie dał wiarę.

W przedmiotowej sprawie ubezpieczona domagała się między innymi uwzględnienia jako okresu nieskładkowego okresu obowiązkowej robotniczej praktyki studenckiej od dnia 1 do 26 września 1977 r. odbytej w K. Zakładach (...) jak również zaliczenia do okresu studiów udzielonego jej urlopu dziekańskiego od dnia 15 lutego 1978 r. do dnia 14 lutego 1979 r.

W wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 25 sierpnia 2004 r. sygn. akt III AUa 1171/03 wskazano, iż umowy zawierane w latach siedemdziesiątych powszechnie przez uczelnie z jednostkami gospodarki społecznej o tzw. robotnicze praktyki studentów nie stwarzały po stronie studentów statusu pracownika i nie zostały włączone przez ustawodawcę do katalogu okresów składkowych. Okres ten może być jedynie zaliczony z mocy art. 7 pkt 9 ustawy o emeryturach i rentach z FUS jako okres nieskładkowy. Sąd Okręgowy orzekający w przedmiotowej sprawie w pełni podziela stanowisko Sądu Apelacyjnego w Katowicach zaprezentowane w powyższym orzeczeniu odnośnie zaliczenia odbytej przez ubezpieczoną praktyki studenckiej jako okresu nieskładkowego.

Mając powyższe okoliczności na względzie na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. Sąd Okręgowy orzekł jak w punkcie 1 wyroku.

W pozostałym zakresie roszczenia ubezpieczonej nie podlegały uwzględnieniu.

Bezpodstawne okazało się żądanie ubezpieczonej dotyczące wypłaty emerytury za okres od dnia 1 września 2008 r. do dnia 31 grudnia 2008 r.

Na podstawie przepisu art. 88 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (DZ. U. z 2011 r. Nr 149, poz. 887) nauczyciele mający trzydziestoletni okres zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze, zaś nauczyciele szkół, placówek, zakładów specjalnych oraz zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich – dwudziestopięcioletni okres zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze w szkolnictwie specjalnym, mogą – po rozwiązaniu na swój wniosek stosunku pracy – przejść na emeryturę. Powyższy przepis zgodnie z treścią przepisu art. 91b ust. 1 w/w ustawy nie ma zastosowania do nauczyciela zatrudnionego w wymiarze niższym niż połowa obowiązującego wymiaru pracy.

Ubezpieczona na dzień złożenia wniosku o emeryturę w dniu 1 września 2008 r. nie spełniała przesłanek do przyznania jej prawa do emerytury nauczycielskiej, bowiem nie legitymowała się wymaganym 30-letnim okresem zatrudnienia (łącznie ubezpieczenia wyniósł 29 lat, 1 miesiąc i 17 dni). Nadto stosunek pracy odwołującej w II Liceum Ogólnokształcącym w I. ustał nie na skutek jego wypowiedzenia, lecz z upływem czasu, na który umowa została zawarta. Ubezpieczona w powyższym liceum była również zatrudniana w wymiarze 2/18 etatu, zatem zasadnie pozwany organ rentowy odmówił jej decyzją z dnia 31 października 2008 r. prawa do emerytury nauczycielskiej. Ubezpieczona przesłanki do nabycia prawa do emerytury nauczycielskiej spełniła z dniem 1 stycznia 2009 r. i od tego dnia przysługuje jej prawo do tego świadczenia.

W ocenie Sądu, skoro ubezpieczona w okresie od 1 września 2008 r. do 31 grudnia 2008 r. nie spełniła wszystkich niezbędnych przesłanek warunkujących prawo do emerytury nauczycielskiej nie może domagać się wypłaty świadczenia za powyższy okres.

Brak jest podstaw prawnych do potraktowania okresu udzielonego ubezpieczonej urlopu dziekańskiego jako okresu nieskładkowego w rozumieniu przepisu art. 7 ust. 7 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Zgodnie z treścią tego przepisu do okresów nieskładkowych zalicza się przypadające przed dniem nabycia prawa do emerytury lub renty okresy niewykonywania pracy, w granicach do 6 lat, spowodowane koniecznością opieki nad innym niż dziecko członkiem rodziny zaliczonym do I grupy inwalidów lub uznanym za całkowicie niezdolnego do pracy oraz do samodzielnej egzystencji albo uznanym za osobę niepełnosprawną w stopniu znacznym, sprawowanej przez członka jego rodziny w wieku powyżej 16 lat, który w okresie sprawowania opieki nie osiągnął przychodu przekraczającego miesięcznie połowę najniższego wynagrodzenia. Jak zostało przyznane przez ubezpieczoną w toku przedmiotowego postępowania, matka ubezpieczonej w okresie od dnia 15 lutego 1978 r. do dnia 15 lutego 1979 r. nie była osobą zaliczoną do I grupy inwalidów, nie została również zaliczona do osób niepełnosprawnych w stopniu znacznym.

Brak było podstaw do zaliczenia tego okresu do okresów nieskładkowych. Zgodnie z art. 7 pkt 9 ustawy emerytalno-rentowej FUS okresem nieskładkowym jest okres nauki w szkole wyższej na jednym kierunku pod warunkiem ukończenia tej nauki w wymiarze określonym w programie studiów. Ubezpieczona, co przyznała w odwołaniu ukończyła studia 4-letnie w okresie 5 lat i wynika to również z danych zawartych w indeksie ubezpieczonej, którego kserokopia znajduje się w aktach rentowych ubezpieczonej. Z tych względów brak było podstaw do zaliczenia okresu korzystania z urlopu dziekańskiego do okresów nieskładkowych na podstawie cytowanego przepisu.

Zważyć należy, iż uwzględnienie okresu obowiązkowej robotniczej praktyki studenckiej jako okresu nieskładkowego nie wpłynie na wysokość emerytury ubezpieczonej, bowiem zgodnie z treścią przepisu art. 5 ust. 2 ustawy emerytalno-rentowej FUS przy ustalaniu prawa do emerytury i renty oraz obliczaniu ich wysokości okresy nieskładkowe uwzględnia się w wymiarze nieprzekraczającym jednej trzeciej udowodnionych okresów składkowych.

Z kolei zgodnie z treścią przepisu art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227) za okresy składkowe uważa się również przypadające przed dniem 15 listopada 1991 r. okresy, za które została opłacona składka na ubezpieczenie społeczne lub za który nie było obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne; zatrudnienia po ukończeniu 15 roku życia na obszarze państwa polskiego w wymiarze nie niższym niż połowa pełnego wymiaru czasu pracy, jeżeli pracownik w tych okresach pobierał wynagrodzenie lub zasiłki z ubezpieczenia społecznego: chorobowy, macierzyński, opiekuńczy lub rentę chorobową. W powyższym przepisie użyto sformułowania zatrudnienia.

Ubezpieczona domagała się zaliczenia jako okresu składkowego okresu pracy wykonywanej na podstawie umowy zlecenia w (...) S.A. w I. w okresie od dnia 1 do 31 lipca 1976 r. W powyższym okresie obowiązywała ustawa z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (D. U. z 1968 r. Nr 3, poz. 6). Zgodnie z treścią przepisu art. 5 ust. 1 powyższej ustawy za pracownika w rozumieniu ustawy uważana była osoba pozostająca w stosunku pracy na podstawie umowy o pracę, mianowania, powołania oraz osoba, która w związku z wyborem pozostaje w stosunku pracy na podstawie szczególnych przepisów, jak również członek lub kandydat na członka spółdzielni pracy pozostający ze spółdzielnią w stosunku pracy. Z kolei za okresy zatrudnienia w rozumieniu art. 8 ust. 1 powyższej ustawy uważane były okresy pozostawania w stosunku pracy na obszarze państwa polskiego, jeżeli osoby te pobierały wynagrodzenie lub zasiłki z ubezpieczenia społecznego. Ustawą z dnia 19 grudnia 1975 r. (obowiązująca od dnia 1 stycznia 1976 r.) o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy zlecenia lub umowy agencyjnej wprowadzony został obowiązek ubezpieczenia społecznego obejmujący osoby wykonujące stale i odpłatnie pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia zawartej z jednostką gospodarki uspołecznionej, przy czym za pracę wykonywaną stale uważana była praca trwająca nieprzerwanie co najmniej 6 miesięcy.

Z uwagi na powyższą regulację prawną okres pracy ubezpieczonej w oparciu o umowę zlecenia od dnia 1 do 31 lipca 1976 r. nie może zostać uwzględniony do jej okresów składkowych, bowiem nie był to okres zatrudnienia w świetle przepisu art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy emerytalno-rentowej FUS, a wykonywana przez ubezpieczoną umowa zlecenia trwała jedynie miesiąc.

Mając na względzie powyższe okoliczności, Sąd Okręgowy orzekł jak w punkcie 2 wyroku na podstawie przepisu art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku wniosła M. Z., reprezentowana przez dotychczasowego pełnomocnika, zaskarżając orzeczenie w części dotyczącej punktu 2 i zarzucając mu :

1. naruszenie prawa procesowego :

- art. 233 §1 kpc – w postaci braku wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego i dowolną jego ocenę poprzez nie uznanie żądania przyznania prawa do emerytury od 1 września 2008 r.;

- art. 328 § 2 kpc – poprzez nieustosunkowanie się do żądania zawartego w piśmie procesowym z dnia 11.10.2012 r. dotyczącego korekty okresu studiów ubezpieczonej do 3 lat, 11 m-cy i 5 dni zamiast uwzględnionego przez organ rentowy okresu 3 lat, 10 miesięcy i 27 dni;

2. błąd w ustaleniach faktycznych stanowiących podstawę rozstrzygnięcia poprzez:

- przyjęcie, iż ubezpieczona składając w dniu 1 września 2008 r. wniosek o przyznanie emerytury udowodniła łączny okres ubezpieczenia w wymiarze 29 lat, 1 miesiąca i 17 dni, pomimo, że ze zgromadzonego w sprawie materiału wynika, że wynosił on 29 lat, 10 miesięcy i 17 dni;

- nie uwzględnienia okresu zatrudnienia w (...) S.A. w I. ani jako składkowego ani nieskładkowego, a nadto przyjęcie, iż był to okres od 1.09.1976 r. do 26.09.1976 r., gdy tymczasem z zeznań ubezpieczonej i świadków wynika, iż był to okres od 1.07.1976 r. do 31.07.1976 r.

- brak wszechstronnego rozważenia zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, a w konsekwencji nie uwzględnienie, iż zgodnie z art. 88 ust. 2a pkt 1 Karty Nauczyciela uzyskanie emerytury nauczycielskiej możliwe jest także w przypadku nierozwiązania stosunku pracy na wniosek ubezpieczonej.

Mając na uwadze powyższe zarzuty apelująca wniosła o zmianę wyroku w zaskarżonym punkcie i uznanie, iż nabyła prawo do emerytury od dnia 1.09.2008 r., ewentualnie jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego w tej instancji.

ZUS Oddział w B.nie zajął stanowiska w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

zważył, co następuje:

Apelacja ubezpieczonej M. Z. jako oczywiście bezzasadna nie zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy nie dopuścił się naruszenia wskazanych przez apelującą przepisów postępowania. Postępowanie w przedmiotowej sprawie zostało przeprowadzone starannie, zakres pozyskanego materiału dowodowego w pełni pozwalał na poczynienie na jego podstawie wymaganych istotnych ustaleń faktycznych, zaś jego ocena jest dokładna, wnikliwa, nie wykazuje błędów logicznych i nie wykracza poza ramy swobodnej oceny dowodów. Ponadto, Sąd Okręgowy nie dopuścił się uchybień natury procesowej, które by skutkowały nieważnością postępowania, a także prawidłowo powołał i zinterpretował mające zastosowanie w sprawie przepisy ustawy o emeryturach i rentach z

Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. 2009 r., nr 153, poz. 1227 ze zm.) oraz ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2006 r., nr 97, poz. 674 ze zm.).

Sąd Apelacyjny w pełni podziela stanowisko Sąd Okręgowy, iż ustalenie – na podstawie powyższych aktów prawnych – prawa ubezpieczonej do uzyskania uprawnień emerytalnych od wcześniejszej daty, tj. od dnia 1 września 2008 r., nie było dopuszczalne.

Ubezpieczona, urodzona (...), w powyższej dacie miała ukończone 50 lat. W sprawie bezspornym było, iż legitymowała się wówczas ogólnym stażem ubezpieczeniowym w wymiarze 29 lat, 10 miesięcy i 17 dni, co znalazło odzwierciedlenie w pierwszej decyzji organu rentowego z dnia 30 października 2008 r. Znajdujące się w uzasadnieniu Sądu Okręgowy ustalenie, iż było to „29 lat, 1 miesiąc i 17 dni”, czego dotyczył jeden z zarzutów apelacyjnych, należało uznać za omyłkę pisarską. Nadto, w sprawie bezspornym było, iż w powyższej dacie ubezpieczona legitymowała się ponad 20 letnim stażem pracy w szczególnym charakterze (nauczyciela); okoliczność ta nie była kwestionowana przez organ rentowy na żadnym etapie postępowania. Czwartym bezspornym elementem stanu faktycznego było wreszcie, iż z dniem 31 sierpnia 2008 r. rozwiązaniu uległ stosunek pracy ubezpieczonej z II Liceum Ogólnokształcącym w I., gdzie ubezpieczona pracował w charakterze nauczyciela. Stosunek ten uległ rozwiązaniu na podstawie art. 30 § 1 pkt 4 k.p., tj. z upływem czasu na który został zawarty, nie w wyniku wypowiedzenia przez ubezpieczoną.

Uprawnienia emerytalne ubezpieczonej jako nauczyciela reguluje art. 86 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2006 r., nr 97, poz. 674 ze zm.), stanowiący, iż nauczyciel oraz członek jego rodziny mają prawo do zaopatrzenia emerytalnego określonego w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, z uwzględnieniem przepisów ustawy, z tym że nauczyciel zaliczany jest do pracowników wykonujących pracę w szczególnym charakterze.

W świetle powołanej ustawy z dnia 17 grudnia 1997 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. 2009 r., nr 153, poz. 1227 ze zm.) nauczyciele urodzeni po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r. mają zatem możliwość przejścia na emeryturę na następujących zasadach:

- 1) według nowych uregulowań zawartych w art. 24 i 25 ustawy – po osiągnięciu wieku emerytalnego wynoszącego co najmniej 60 lat dla kobiet;
- 2) na warunkach określonych w art. 29 w zw. z art. 46 ustawy, tj. przy zastosowaniu dotychczasowego sposobu obliczania wysokości emerytury przy spełnieniu warunków – w przypadku kobiety – osiągnięcia wieku 55 lat i legitymowania się co najmniej 30-letnim okresem składkowy i nieskładkowy, alternatywnie co najmniej 20-letnim okresem składkowym i nieskładkowym jeżeli została uznana za całkowicie niezdolną do pracy, nie przystąpiła do otwartego funduszu emerytalnego albo złożyła wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem ZUS, na dochody budżetu państwa, a wszystkie powyższe warunki zostaną spełnione do dnia 31 grudnia 2008 r.;
- 3) na warunkach określonych w art. 32 w zw. z art. 46 ustawy oraz art. 184 ustawy, tj. w wieku 55 lat dla kobiet pod warunkiem wykazania, iż w dniu wejścia w życie ustawy (1 stycznia 1999 r.) nauczyciel legitymował się okresem składkowym i nieskładkowym wynoszącym co najmniej 20 lat dla kobiet i co najmniej 25 lat dla mężczyzn, w tym co najmniej 15 lat pracy nauczycielskiej, wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, oraz pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem ZUS, na dochody budżetu państwa, i rozwiązania stosunku pracy

Ubezpieczona z uwagi na wiek, nie była uprawniona do uzyskania uprawnień emerytalnych na dzień 1 września 2008 r. w oparciu o żadną z powyższych podstaw w świetle ogólnych przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Niemniej ustawa ta – w art. 47 – stanowi, iż odrębne przepisy określają zasady przechodzenia na emeryturę, bez względu na wiek, nauczycieli urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r. Odrębności tych

należało poszukać w art. 88 Karty Nauczyciela. Apelująca wywodziła, iż spełniała przesłanki emerytalne wymienione w art. 88 ust. 2a. Zgodnie z powołanym przepisem nauczyciele urodzeni po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r. zachowują prawo do przejścia na emeryturę bez względu na wiek, jeżeli:

1) spełnili warunki do uzyskania emerytury, określone w ust. 1, w ciągu dziesięciu lat od dnia wejścia w życie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353, z późn. zm.), z wyjątkiem warunku rozwiązania stosunku pracy, oraz

2) nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego albo złożyli wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na dochody budżetu państwa.

Powołany przepis art. 88 ust. 1 stanowi z kolei, iż nauczyciele mający trzydziestoletni okres zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze, zaś nauczyciele szkół, placówek, zakładów specjalnych oraz zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich - dwudziestopięcioletni okres zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze w szkolnictwie specjalnym, mogą - po rozwiązaniu na swój wniosek stosunku pracy - przejść na emeryturę.

Aby zatem pozytywnie ocenić uprawnienia emerytalne ubezpieczonej na dzień 1 września 2008 r. wykazania wymagała zarówno przesłanka odpowiedniego rozwiązania stosunku pracy, jak i ogólnego stażu pracy. Sąd Okręgowy prawidłowo ocenił, iż żadna z nich nie została przez ubezpieczoną w spornej dacie spełniona.

W szczególności zupełnie bezpodstawne były twierdzenia apelującej, iż przepis art. 88 ust. 2a Karty Nauczyciela wprowadza odmienne regulacje w zakresie sposobu rozwiązania stosunku pracy niż art. 88 ust. 1. Sąd Apelacyjny w pełni podziela jednolicie wyrażone na tym tle stanowisko Sądu Najwyższego, w świetle którego rozwiązanie na swój wniosek stosunku pracy jest niezbędnym warunkiem nabycia prawa do emerytury nauczycielskiej bez względu na wiek, również przez nauczyciela urodzonego po dniu 31 grudnia 1948 r. a przed dniem 1 stycznia 1969 r. (art. 88 ust. 2a w związku z art. 88 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela, jednolity tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674 ze zm.) (wyrok z dnia 17 kwietnia 2009 r., I UK 308/08; wyrok z dnia 10 listopada 2009 r., II UK 109/09). Wskazane w przepisie wyłączenie, iż rozwiązanie stosunku pracy jako jeden z warunków określonych w ust. 1, nie musi nastąpić w ciągu 10 lat od dnia wejścia w życie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, jest jedynym wyłączeniem, którego treść nie powinna budzić wątpliwość interpretacyjnych. Przesunięcie w czasie rozwiązania stosunku pracy nie niweczy obowiązku określonego sposobu jego rozwiązania, w tym zakresie odesłanie do art. 88 ust. 1 nie traci na aktualności. Przepis ten musi być zaś stosowany ściśle jako uregulowanie szczególne, zatem rozwiązanie stosunku pracy w innym trybie niż na wniosek nauczyciela nie jest spełnieniem warunku koniecznego do przyznania prawa do emerytury (wyrok SA w Katowicach z dnia 2 września 2009 r., III AUa 719/09; OSA 2011/8/70-78). Ubezpieczona stosunku pracy z II Liceum Ogólnokształcącym w I. z dniem 31 sierpnia 2008 r. nie rozwiązała na swój wniosek stąd prawo do emerytury od dnia 1 września 2008 r. nie mogło jej zostać przyznane, również w odniesieniu do art. 88 ust. 2a Karty Nauczyciela.

W sprawie nie została spełniona także druga ze spornych przesłanek, a mianowicie legitymowanie się przez ubezpieczoną w dacie 1 września 2008 r. 30-letnim ogólnym stażem ubezpieczeniowym. Organ rentowy przyjął do tego stażu 29 lat, 10 m-cy i 17 dni. Zgodnie z punktem I wyroku Sądu Okręgowego w niniejszej sprawie, który jako niezaskarżony jest aktualnie prawomocny, do stażu tego należało

dotąd zaliczyć okres studenckiej praktyki robotniczej od 1.09.1977 r. do 26.09.1977 r. w K. Zakładach (...) jako okres nieskładkowy, który po doliczeniu w całości nie przekracza wymaganych 30 lat.

Ubezpieczona w postępowaniu I-instancyjnym zgłosiła trzy dodatkowe okresy, które prawidłowo nie zostały uwzględnione przez Sąd Okręgowy.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do okresu od 15.02.1978 r. do 15.02.1979 r., który według ubezpieczonej stanowił okres opieki nad innym niż dziecko członkiem rodziny, Sąd Okręgowy słusznie wskazał, iż zgodnie z art. 7 pkt 7 ustawy o emeryturach i rentach z FUS okresami nieskładkowymi są okresy przypadające przed dniem nabycia prawa do emerytury lub renty okresy niewykonywania pracy, w granicach do 6 lat, spowodowane koniecznością opieki nad innym niż dziecko członkiem rodziny zaliczonym do I grupy inwalidów lub uznanym za całkowicie niezdolnego do pracy oraz do samodzielnej egzystencji albo uznanym za osobę niepełnosprawną w stopniu znacznym, sprawowanej przez członka jego rodziny w wieku powyżej 16 lat, który w okresie sprawowania opieki nie osiągnął przychodu przekraczającego miesięcznie połowę najniższego wynagrodzenia. Ubezpieczona w swoich wyjaśnieniach przyznała, iż osoba nad którą sprawowała opiekę – matka – nie należała do żadnej z w/wym. kategorii. Przypadający przed dniem nabycia prawa do emerytury okres niewykonywania pracy, spowodowany koniecznością opieki nad innym niż dziecko członkiem rodziny, który nie legitymował się orzeczeniem o całkowitej niezdolności do pracy oraz do samodzielnej egzystencji, nie stanowi okresu nieskładkowego w rozumieniu art. 7 pkt 7 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (por. wyrok SN z dnia 5 lipca 2011 r., I UZP 3/11). Brak było zatem podstaw do uwzględnienia przedmiotowego okresu do stażu ubezpieczeniowego ubezpieczonej.

Nadto ubezpieczona kwestionowała wysokość przyjętego stażu ubezpieczeniowego z okresu odbywania nauki w szkole wyższej. W sprawie bezspornym było, iż ubezpieczona w okresie od 1.10.1977 r. do 9.06.1982 r. odbywała studia stacjonarne na Uniwersytecie A. M. w P., w tym w okresie od 15.02.1978 r. do 15.02.1979 r. korzystała z urlopu dziekańskiego (zaświadczenie k. 81 akt rentowych). Nadto, co wynikało z ustaleń Sądu Okręgowego, od dnia 1.09.1977r. do 26.09.1977 r. ubezpieczona odbywała praktyki studenckie. Na tak ustalonym stanie faktycznym ubezpieczona domagała się – zgodnie z pismem procesowym z dnia 11 października 2011 r. – rozliczenie okresu studiów poprzez przyjęcie 3 lat, 11 m-cy i 5 dni jako okresu nieskładkowego oraz 25 dni praktyk w zakładach (...) jako okresu składkowego; łącznie 4 lata. Takie roszczenie nie zasługiwało na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 7 pkt 9 ustawy o emeryturach i rentach z FUS okresem nieskładkowy są okresy nauki w szkole wyższej na jednym kierunku, pod warunkiem ukończenia tej nauki, w wymiarze określonym w programie studiów. Wyjaśnić przy tym należy, iż termin "ukończenie nauki" odnosi się do zaliczenia całego programu studiów (uzyskania absolutorium), co należy odróżnić od pojęcia "ukończenia studiów" z czym wiąże się obrona pracy magisterskiej i otrzymanie dyplomu ukończenia studiów wyższych (uchwała SN z dnia 8 lipca 1993 r., II UZP 6/93, OSNCAPiUS 1994, nr 1, poz. 1). W przypadku ubezpieczonej – zgodnie z zaświadczeniem (...) w P. – programowy czas trwania studiów stacjonarnych trwał 4 lat i okres ten, gdyby ubezpieczona nie podejmowała w okresie jego trwania innej „aktywności ubezpieczeniowej” podlegałyby zaliczeniu do stażu ubezpieczeniowego, niezależnie od faktycznej daty jego ukończenia. Niemniej w przypadku ubezpieczonej okres ten był dwukrotnie przerywany. Po pierwsze, ubezpieczona w okresie od 15.02.1978 r. do 15.02.1979 r. korzystała z urlopu dziekańskiego, po drugiej zaś z dniem 1.09.1982 r. podjęła zatrudnienie w ramach stosunku pracy. Zgodnie zaś z art. 11 ustawy o emeryturach i rentach z FUS jeżeli okresy, o których mowa w art. 6, 7 i 10, zbiegają się w czasie, przy ustalaniu prawa do świadczeń określonych w ustawie uwzględnia się okres korzystniejszy. Okres pozostawania w ubezpieczeniu z tytułu stosunku pracy jako okres składkowy jest niewątpliwie korzystniejszy od nieskładkowego okresu nauki w szkole wyższej, co prawidłowo zostało przyjęte przez organ rentowy. W świetle powyższego brak było z kolei możliwości podwójnego zaliczenia tego okresu do stażu ubezpieczeniowego. Prawidłowo zatem ustalony okres nauki w szkole wyższej ubezpieczonej, liczony jako okres nieskładkowy winien obejmować okresy od 1.10.1977 r. do 14.02.1978 r. i od 16.02.1979 r. do 31.08.1982 r., tj. 3 lata, 10 m-cy i 27 dni, co zostało przyjęte przez organ rentowy w skażonej decyzji. Żądanie zwiększenia tego okresu do 3 lat, 11 miesięcy i 5 dni było całkowicie nieuzasadnione i słusznie nie znalazło uznania Sądu Okręgowego.

W kontekście tym nie można się również zgodzić z apelującą, iż brak bezpośredniego odniesienia się do tego żądania narusza art. 328 § 2 k.p.c. Obrona art. 328 § 2 k.p.c. może być skutecznym zarzutem apelacji tylko wtedy, gdy uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie posiada wszystkich koniecznych elementów, bądź zawiera tak kardynalne braki, które uniemożliwiają kontrolę instancyjną. Naruszenie przepisu, określającego wymagania, jakim winno odpowiadać uzasadnienie wyroku sądu (art. 328 § 2 k.p.c.), może być ocenione jako mogące mieć istotny wpływ na wynik sprawy w sytuacjach tylko wyjątkowych, do których zaliczyć można takie, w których braki w zakresie

poczynionych ustaleń faktycznych i oceny prawnej są tak znaczne, że sfera motywacyjna orzeczenia pozostaje nieujawniona bądź ujawniona w sposób uniemożliwiający poddanie jej ocenie instancyjnej (wyrok SA w Białymstoku z dnia 28 sierpnia 2012 r., III AUa 384/12). Tymczasem Sąd Okręgowy w swoich rozważaniach szeroko i skrupulatnie odniósł się do każdego spornego elementu stanu faktycznego w kontekście poszczególnych poddanych ocenie okresów zgłoszonych przez ubezpieczoną, w tym również okresu nauki w szkole wyższej, urlopu dziekańskiego i odbywania praktyk studenckich, zarówno w kontekście ustalonego w tym zakresie stanu faktycznego jak i mających zastosowanie przepisów prawa. Zarzut, iż w rozważaniach tych zabrakło powołania się na konkretne pismo procesowe, jest z punktu widzenia art. 328 § 2 k.p.c. bez znaczenia, zważywszy iż kwestie zawarte w tym piśmie zostały przez Sąd Okręgowy ocenione. Ubezpieczona nie przedstawiła żadnego materiału dowodowego pozwalającego przyjąć, iż była to ocena błędna i nieskładkowy staż ubezpieczeniowy wynikający z nauki ubezpieczonej w ramach szkoły wyższej winien wynosić 3 lat, 11 miesięcy i 5 dni, po doliczeniu okresu praktyk studenckich, 4 lata.

Gwoli ścisłości w tym zakresie należało również zwrócić uwagę, iż okres praktyk studenckich nie jest okresem składkowym, co prawidłowo wskazał Sąd Okręgowy z powołaniem się na stanowisko Sądu Apelacyjnego w Katowicach (wyrok z dnia 25 sierpnia 2004 r., III AUa 1171/03, Lex nr 147175). Praktyki te, nie oparte na stosunku pracy, lecz na specjalnych umowach o praktyki były w latach 70-tych powszechnie zawierane przez uczelnie z jednostkami gospodarki uspołecznionej, stanowiły element nauki w szkole wyższej i jako takie winny być klasyfikowane w poczet okresu nieskładkowego.

Przechodząc natomiast do ostatniego ze zgłoszonych okresów, tj. zaliczenia okresu od 1.07.1976 r. do 31.07.1976 r. jako zatrudnienia w (...) S.A. w I. wskazać należało, iż ubezpieczona nie przedłożyła żadnej dokumentacji na okoliczność przedmiotowego zatrudnienia. Sąd Okręgowy przesłuchał na tą okoliczność dwóch świadków. A. S. (2) potwierdziła, że w lipcu 1976 r. pracowała z ubezpieczoną jako tłumaczka j. francuskiego w (...) S.A. w I., na okoliczność czego zawarła umowę zlecenia na okres jednego miesiąca. Drugi świadek T. C. także jako podstawę zatrudnienia wskazał umowę zlecenia, przy czym nie umiał dokładnie określić jej czasookresu – „miesiąc lub dwa w okresie letnim”. Także ubezpieczona w swoich zeznaniach wskazała, iż „o ile pamiętam była to umowa zlecenia” zawarta na okres jednego miesiąca w lipcu 1976 r.

Apelująca słusznie zauważa, iż Sąd Okręgowy na podstawie powyższych zeznań mylnie ustalił, iż okres zatrudnienia trwał od 1.09.1976 r. do 26.09.1976 r., co należy jednak taktować jako oczywistą omyłkę pisarską w uzasadnieniu. Zeznania świadków i ubezpieczonej pozwalają przyjąć, iż pracę w (...) S.A. w I. świadczyła w miesiącu lipcu 1976 r. Omyłka ta pozostaje jednak bez wpływu na prawidłowość rozstrzygnięcia w tym zakresie albowiem Sąd Okręgowy słusznie nie zaliczył przedmiotowego okresu do stażu ubezpieczeniowego.

Zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 13 ustawy o emeryturach i rentach z FUS za okresy składkowe uważa się również przypadające przed dniem 15 listopada 1991 r. następujące okresy, za które została opłacona składka na ubezpieczenie społeczne albo za które nie było obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne - pracy na obszarze Państwa Polskiego wykonywanej na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia oraz współpracy przy wykonywaniu takiej umowy:

a) objętej obowiązkiem ubezpieczenia społecznego i okresy kontynuowania tego ubezpieczenia, za które opłacono składkę na to ubezpieczenie lub w których występowało zwolnienie od opłacania składek,

b) wykonywanej przed dniem 1 stycznia 1976 r., jeżeli umowa odpowiadała warunkom ubezpieczenia obowiązującym w tym dniu;

Zgodnie zaś z obowiązującymi wówczas przepisami ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechny zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. nr 3, poz. 6 ze zm.) zmienionej ustawą z dnia 19 grudnia 1975 r. o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia (Dz. U. Nr 45, poz. 232), jak słusznie wywiódł Sąd Okręgowy, za okresy zaliczane do okresów zatrudnienia uważa się m. in. okresy ubezpieczenia społecznego na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na

podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia oraz podlegające zaliczeniu do okresów ubezpieczenia na podstawie tych przepisów okresy stałego wykonywania umowy agencyjnej lub umowy zlecenia albo stałej współpracy przy wykonywaniu takiej umowy, przy czym za pracę wykonywaną stale w uważa się pracę trwającą nieprzerwanie 6 miesięcy. Okres pracy na podstawie umowy zlecenia wykonywanej jedynie przez okres 1 miesiąca – jak to miało miejsce w przypadku ubezpieczonej – nie jest zatem okresem zaliczanymi do okresów zatrudnienia i nie spełnia tym samym przesłanek art. 6 ust. 2 pkt 13 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Nieuzasadnionym było natomiast zgłoszone w apelacji żądanie zaliczenia tego okresu jako nieskładkowego. W prawie ubezpieczeń społecznych, wbrew zapatrywaniom apelującej, nie obowiązuje zasada elastyczności i niezaliczenie danego okresu jako składkowego nie oznacza możliwości zaliczenia go jako nieskładkowego. Katalog okresów nieskładkowych, tożsamo jak składkowych, jest katalogiem enumeratywnie zamkniętym – art. 6 i 7 ustawy FUS i tylko okresy w nim wskazane podlegają wliczeniu do stażu ubezpieczeniowego na potrzeby m. in. świadczeń emerytalno-rentowych. Przedmiotowy okres nie jest w tym katalogu wskazany, co eliminuje możliwość jego uwzględnienia do stażu ubezpieczeniowego ubezpieczonej jako okresu nieskładkowego.

Reasumując, z uwagi na poczynione wyżej rozważania Sąd Apelacyjny uznał wyrok Sądu I instancji za słuszny i zgodny ze stanem prawnym. Prawidłowo ustalony stan faktyczny i trafna ocena materiału dowodowego skutkowała właściwym zastosowaniem w sprawie przepisów prawa materialnego nakazujących odmówić ubezpieczonej przyznania prawa do emerytury nauczycielskiej już od dnia 1 września 2008 r., albowiem w tej dacie ubezpieczona nie spełnia wymaganych przesłanek ani w kontekście przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS ani ustawy Karta Nauczyciela. Uchybienia wskazane przez apelującą były w większości nieuzasadnione; nieliczne trafne uwagi wskazujące na oczywiste omyłki Sądu Okręgowego, nie miały przełożenia na prawidłowość wydanego rozstrzygnięcia.

Z tego względu apelacja M. Z. podlegała oddaleniu, o czym orzeczono na podstawie art. 385 k.p.c.